

Uvertura mladostne energije in izvirnosti

Mednarodni 53. ljubljanski jazz festival od 28. do 30. junija je že 20. junija napovedal navdušujoč koncert pianistke Kaje Draksler z mednarodnim kvintetom Acropolis

UROŠ SMASEK

Kot eden najstarejših jazz festivalov v Evropi se bo 53. ljubljanski mednarodni jazz festival dogajal od 28. do 30. junija, kar pomeni dan manj kot lani, na že preizkušeni, v primerjavi s prejšnjimi leti v znamenju aktualne finančne krize številčno skrčenih prizoriščih: v Klubu Cankarjevega doma (CD) kot organizatorja in v njegovi okrogli Štihovi dvorani ter k sreči spet in celo več kot lani tudi v že zgodovinsko-festivalsko nepogrešljivem letnem avditoriju Plečnikovih Križank, sicer vprašljivo vsaj od lani zaradi še posebej v finančni krizi problematičnega, nezadovoljivega obiska.

Festivalski vodja in sokurator Bogdan Benigar je že lani pred festivalom pojasnil, da je avditorij Križank ponavadi uspešno napolniti kvečjemu največjim svetovnim jazzovskim zvezdam. Zdaj pa bosta tam kar dva od treh festivalskih večerov. Vendar Benigar spet opozarja, da bi nezadovoljiv obisk pomenil slovo festivala od Križank, ter razkriva še, da so zaradi lanskega nasploha slabega obiska že razmišljali pred letošnjim festivalom, da bi z njim sploh prenehali!

Navdušujoča napoved

Navdušujoče je festival že dober teden prej, 20. junija, v Klubu CD napovedal večer s koncertno predstavitvijo festivala 12 Points, ki domuje v Dublinu ter je po navedbah njegovih ljubljanskih gostiteljev letošnji dobitnik nagrade Evropske jazzovske mreže (Europe Jazz Network) za najbolj pustolovski festival, sicer pa da vsako leto privablja v svoje okrilje 12 najaktualnejših mlajših evropskih glasbenikov, medtem ko pod nazivom 12 Points Plus sodeluje s partnerji po vsej Evropi in pri njih prireja gostovanja izbranih glasbenikov. V program tokratne predfestivalne predstavitve so iz izbora 12 Points Plus ljubljanski organizatorji uvrstili finski trio Elifantree, britanski kvintet World Service Project in ne nazadnje že dodobra mednarodno priznana mlado domačo pianistko Kajo Draksler z njenim mednarodnim kvintetom Acropolis.

World Service Project sestavlja klavirist Dave Morecroft, saksofonist Tim Ower, pozavnist Raph Clarkson, basist Conor Chapman in bobnar Neil Blandford, označevani za navdušujočo zadnjo kreativno novost z vseskozi zanimivega britanskega

jazzovskega prizorišča, zaznamovano med drugim s silovitim ritmom in igrivo estetiko. Vendar je ta najsi še tako kompleksna označba vseeno zelo približna označitev tega, kar kvintet ponudi koncertno: ritmično in glasbeno-tematsko iz trenutka v trenutek izredno raznovrstne skladbe, izvedene s "peklenko" energijo in tudi veliko duhovitostjo. In če naj vse to na vsak način ilustriramo z znanim primerom, bi v glasbi izpostavili kakšne "odzvene", recimo, tudi jazzovsko legendarnega Franka Zappe ali na klaviaturah zvočne "izpade" znamenitega jazzovskega "vesoljca" Suna Raja.

Zelo pevsko

Pianistka Kaja Draksler z njenim slovensko-italijansko-romunsko-turškim kvintetom Acropolis, ki ga sestavljajo še pevka Sanem Kalfa, kitarist George Dumitriu, basist Mattia Magatelli in njen že dolgo zvesti, prav tako mednarodno priznani, izvrstni bobnar Kristijan Krajncan, je po navedbah prva domača glasbenica, nastopajoča v programu 12 Points. Na ljubljanskem festivalu, kjer je skupaj s Krajncanom in Dumitrijem nastopila že leta 2008, bo tokrat koncertirala še v slovensko-ameriškem kvartetu Abstract Society domačega saksofonista Jureta Pukla 29. junija zvečer v Križankah in že dopoldne zatem v Klubu CD tudi solistično. V odvodnem koncertu s kvintetom Acropolis pa je

Kaja Draksler s svojim slovensko-italijansko-romunsko-turškim kvintetom Acropolis (Žiga Koritnik za LJ jazz festival)

pričarala res sodoben jazz, utemeljen na neverjetno lahkotno "obvladanem" klavirju, ritmično-zvočno raznovrstnih bobnih Krajncana in poantirani kitari Dumitriuja ter na sugestivnem petju Kalfe v zvočni vlogi že skoraj glasbila.

Zelo pevsko zaznamovan je bil tudi koncert finskega tria Elifantree, ki ga sestavljajo Anni Elif Egecioglu (glas, metalofon, sintetizator), Pauli Lyytinen (tenorski saksofon, zvočni učinki) in Tatu Roenkko (bobni in tolkala) ter po navedbah igrajo intelektualno pop glasbo z jazzovskim pridihom

ali neke vrste post-jazz v svojstvenem spogledovanju s popom in ognjevitim improvizirajo. Vendar je tudi ta kompleksna označba zelo približna, saj se njihova glasba zdi kot novi val, kakršen je bil pred leti v rocku, zdaj prestavljen v jazz ter prepojen z različnimi "peklenimi" ritmi, večkrat kar eksperimentalno zvenečim saksofonom in visokimi pevskimi linijami, ki učinkujejo sprva zdaleč ne spevno, vendar obenem nepozabno sedajo v uho. Če se bo tako presenetljivo festival tudi nadaljeval, je to že razlog za njegov obisk.

Kako govoriti o vojni?

Skupinska razstava Nikoli več ne bom govorila o vojni v KiBeli in KIT

KAJA KRANER

Skupinska razstava Nikoli več ne bom govorila o vojni je tematska kurirana razstava, ki združuje umetnike iz različnih kulturnih kontekstov v skupni tematizaciji nedavnih vojn v deželah bivše Jugoslavije. Kljub temu pa se razstavljena dela zgodovine ne lotevajo skozi obujanje (in nujno reinterpretacijo) preteklih dogodkov, temveč poskušajo detektirati, kako se pretekle travme manifestirajo v neposredni sedanjosti. Ključne pozornosti je v tem kontekstu deležna ravno tematizacija samega "govora". Razstava namreč "enakovredno" sopolstavlja umetniška pričevanja avtorjev, ki so bili neposredne priče vojnim grozotam, in druge, ki so jih izkusili posredovano. Presega torej distinkcijo med avtentičnim in neavtentičnim, neposrednim in posredovanim, v končni fazi pa tudi resničnim in neresničnim.

Umetniška izpričevanja vojnih travm seveda niso sama sebi namen, ne izhajajo iz samozadostne umetniške pozicije ter v nobenem primeru ne predstavljajo verzije nekakšne umetniške terapije. Travmatična preteklost se namreč (ozaveščeno) umešča v globalni kontekst, pri čemer nujno vključu-

je/reflektira tudi pogled (kulturnega) drugega, ter se vpenja v kompleksno situacijo produkcije, reprodukcije in/ali dekonstrukcije identitet, subjektivitet in stereotipov. Vendarle pa umetniška izpričevanja poskušajo preizpraševati možnost, sploh pa potencialnost razreševanja nerazrešenih vojnih travm, njihovih posledic namreč ne detektirajo toliko na individualni, temveč prvenstveno na kolektivni ravni.

Slednje morda še v največji meri drži za dvokanalno video instalacijo hrvaškega umetnika Igorja Grubića, naslovljeno Zgodba z vzhodne strani. Umetnik namreč izpostavlja relacijo nerazrešenih vojnih travm in homofobije na podlagi dokumentarnega gradiva preteklih "spodletelih" gay parad v Beogradu in Zagrebu. Homoseksualni "drugi" se skozi posnetke besnega zmerjanja predstavnikov klerikalnih nacionalistov, fašistov in nogometnih huliganov izpostavijo kot ne samo "grožnje" zacementiranim spolnim vlogam, identitetam in neenakosti ter obstoječemu "družbenemu redu", izhajajočemu iz le-teh, temveč kot neposredna grožnja za domovino in nacijo, sploh pa nacionalno identiteto posameznikov.

Kako je identiteta "pripeta" na telo in kako lahko tudi "goli" videz v določenem kontekstu "govori", preizprašuje otvoritveni performans bosansko-hercegovske umetnice Alme

Suljević, naslovljen Svete bojevnice - interferenca. Gre za performans, ki ga je umetnica izvedla na ulicah in trgih Maribora, in ki ga sicer izvaja kontinuirano (najbolj znana izvedba je najverjetneje tista v okviru razstave "balkanske umetnosti" Blood and Honey pod taktirko Haralda Szeemanna), tako da, preoblečena v polno muslimansko žensko opravo, hodeč po ulicah po večini zahodnokulturnih mest načinja morebitna islamofobična nagnjenja mimoidočih.

Morda najbolj fascinantno delo, Partizanski mjuzikl: Zgodba iz Beograda ruskega kolektiva Chto delat?, je oblikovan kot izsek iz tipične post-tranzicijske realnosti, v kateri ključni liki (delavec, vojni veteran, predstavnik manjšin, aktivist) v antagonizmu do skorumpiranih politikov, vojnih dobičkarjev, tajkunov itd. preizprašujejo lastna stališča do družbenega boja, revolucije in vojne. Chto delat?, ki poskuša v video mjuziklu privzeti metode, preko sopolstavitve zbora od mrtvih vstalih partizanov in aktualnih nosilcev družbenega boja tematizira (ne)moč in problematiko neenotnosti sodobnih "partikularnih bojev" in mikrouporov.

Kako se torej "umetniški govor" razlikuje od vsakega drugega (mainstream političnega, medijskega itd.)? "Umetniška govorica" seveda ni v nobenem primeru izvzeta iz družbene-

Shadow Museum/Jaroslav Supek, Spal sem pod fotografijami ubitih v vojnah bivše Jugoslavije (ostanki performansa), v ozadju Nikolay Oleynikov, Leta kraljice drobilcev kosti (Kaja Kraner)

ga, kar jo dejansko lahko razlikuje od drugih, je to, da vsaj načeloma nima teženj po nevtralnosti, objektivnosti, resnici ipd. "Umetniška govorica" je eksplicitno angažirana, radikalno partikularna/subjektivna, zainteresirana in vključena. Predvsem skozi ključne sodobno-umetniške postopke, kot so citiranje, apropiacija in nanašanje, ki dejanske zgodovinske dokumente ali njihove dele vkomponirajo v novo kontekstualno celoto, pa se konstruira kompleksen, večdimenzionalen, večperspektivni, sploh pa (na primer v relaciji do svojega "objekta tematizaci-

je") razcepljeni način govora. In ravno na tem mestu umetniške problematizacije vojnih travm zadevajo ob neko dosti bolj primarno travmatično: razcepljenost subjektivnosti in ne-celost družbenega, ki predstavlja osnovo za konstrukcijo družbe na način antagonizma. Ta pa v največ primerih temelji na problematičnem mišljenju, da "drugi" (homoseksualec, tujec, musliman itd.) predstavlja oviro za konstitucijo naše (na primer nacionalne) identitete, pri čemer edina pot k njeni polni konstituciji vodi skozi eliminacijo "motečega člana".

Pred kresnikom: Velika raznolikost slovenskih romanesknih pokrajin

Podelitev nagrade kresnik za najboljši slovenski roman vsako leto vznemirja domačo literarno javnost. Nikoli ni vse povsem prav, vedno so pritožbe, kdo sodi in kdo ne v finalni izbor. Letos je nabor tem, ki jih obravnavajo finalisti za kresnika, nadvse raznolik, katera je napisana najbolje, pa bo znano danes, na kresni večer. Za kresnika, Delovo nagrado za najboljši roman leta, se

letos potegujejo roman Potovci Cvetke Bevc, O znosnosti Aleša Čara, Opolodne zaplešejo škornji Zdenka Kodriča, Koliko si moja? Andreja Skubica ter V četrtek ob šestih Lucije Stepančič. Kot je pred slabim mesecem na razglasitvi finalistov za STA povedal predsednik kresnikove žirije za nagrado Miran Hladnik, bo izbor zmagovalca temeljil na že utečenih kriterijih, kot so jezik,

slog in kompozicija ali artizem, sporočilnost, berljivost in sugestivnost dela.

Prav ob kriterij berljivosti pa se je obregnil pisatelj in pobudnik nagrade Vlado Žabot. Kriterij berljivost po njegovem mnenju niti v svoji polni niti polovični veljavi ne zajema cele vrste svetovnih, evropskih in slovenskih romanopisnih vrhuncev in je za povrh lahko arbitraren, subjektiven,

populističen, povprečniški ter podcenjujoč tako za slovensko literarno stroko in romanopisje kot tudi za bralce. Hladnik je na Žabotove pomisleke odgovoril, da je berljivost samo eden od kriterijev za nagrado, zato se najbolj berljivi in najbolj brani romani praviloma sploh ne uvrstijo v najožji kresnikov izbor. Ena od zanimivosti letošnje izdaje je tudi, da sta po letu

2008 v finale ponovno uvrščeni dve pisateljici. Pogled v zgodovino kresnika kaže, da sta v 21 letih od prve podelitve nagrade ogenj na ljubljanskem Rožniku doslej prižgali zgolj dve avtorici - Berta Bojetu (1996) in Katarina Marinčič (2002). Ko sta se avtorici svojčas potegovali za nagrado, sta bili med petimi nominiranci dve pisateljici - tako kot letos. (sta)